

СХЕМА АНАЛІЗУ СКЛАДНОГО РЕЧЕННЯ

1. ХАРАКТЕРИСТИКА СИНТАКСИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ В ЦЬЛОМУ:

I) елементарне:

– сполучникове:

- складносурядне (вказуємо кількість предикативних частин, семантико-синтаксичні відношення між ними та сполучні засоби, а також визначаємо, чи ця конструкція відкритої чи закритої структури);
- складнопідрядне (визначаємо головну і підрядну частини, вид підрядної частини, вид підрядного зв'язку (прислівний чи неprisлівний (детермінантний)), засоби зв'язку підрядної частини з головною (сполучники чи сполучні слова, співвідносні слова в головній частині), позицію підрядної частини щодо головної);

– безсполучникове (вказуємо, чи це речення з однорідними чи неоднорідними предикативними частинами, кількість частин та змістові відношення між ними);

II) неелементарне:

– багатокомпонентне речення з однотипним зв'язком:

- неелементарне складносурядне (вказуємо кількість предикативних частин, семантико-синтаксичні відношення між ними та сполучні засоби, а також визначаємо, чи ця конструкція відкритої чи закритої структури);
- неелементарне безсполучникове (вказуємо, чи це речення з однорідними чи неоднорідними предикативними частинами, кількість частин та змістові відношення між ними);
- неелементарне складнопідрядне (визначаємо кількість підрядних частин та спосіб їх підпорядкування головній частині (речення з однорідною чи неоднорідною супідрядністю, послідовною підрядністю, комбіноване підпорядкування));

– багатокомпонентне речення з різними видами зв'язку (вказуємо їх тип, кількість частин, відношення між цими частинами та засоби зв'язку; аналіз цих частин залежить від того, які види зв'язку є в реченні (безсполучниковий, сурядний, підрядний)):

- з сурядністю і підрядністю;
- з безсполучниковим і сполучниковим сурядним зв'язком;
- з безсполучниковим і сполучниковим підрядним зв'язком;
- з безсполучниковим і сполучниковим сурядним та підрядним зв'язком.

До кожного складного речення треба побудувати *структурну схему* (горизонтальну або вертикальну). На схемі обов'язково зазначаємо сполучні засоби, спосіб підпорядкування частин, розділові знаки.

2. ХАРАКТЕРИСТИКА КОМУНІКАТИВНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РЕЧЕННЯ:

– за метою висловлювання:

- розповідне;
- питальне (власне питальне, питально-риторичне чи питально-спонукальне);
- спонукальне;

– за емоційно-експресивним забарвленням:

- окличне;
- неокличне.

3. ХАРАКТЕРИСТИКА КОЖНОЇ ПРЕДИКАТИВНОЇ ЧАСТИНИ ЯК ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ:

- за характером відношення повідомлюваного до дійсності:
 - стверджувальне;
 - заперечне (загальнозаперечне чи частковозаперечне);
- за структурою:
 - членоване чи нечленоване;
 - двоскладне чи односкладне (означено-особове, неозначено-особове, узагальнено-особове, безособове, інфінітивне, номінативне, генітивне, вокативне);
 - поширене чи непоширене;
 - повне чи неповне (власне неповне (ситуативно неповне / контекстуально неповне) чи еліптичне; який член речення пропущено);
- за ступенем ускладнення структури: неускладнене чи ускладнене (із вказівкою на засіб ускладнення: однорідні члени речення, відокремлені члени речення (які саме), звертання, вставні компоненти, вставлені компоненти).

4. ХАРАКТЕРИСТИКА КОЖНОЇ ЧАСТИНИ ЗА ЧЛЕНАМИ РЕЧЕННЯ (графічне виділення членів речення та їх описовий аналіз).

Починаємо з граматичної основи, а потім аналізуємо другорядні члени речення (спочатку – групу підмета, потім – групу присудка).

При характеристиці членів речення вказуємо:

- для *підмета* – структурний тип (простий чи складений), неускладнений чи ускладнений (засоби ускладнення) та спосіб вираження;
- для *присудка* – структурний тип (простий дієслівний, складений дієслівний, складений іменний, складений прислівниковий), неускладнений чи ускладнений (засоби ускладнення) та спосіб вираження;
- для *означення* – різновид (узгоджене чи неузгоджене, прикладка), поширене чи непоширене і спосіб вираження;
- для *додатка* – прямий чи непрямий, морфологізований чи неморфологізований, поширений чи непоширений і спосіб вираження;
- для *обставини* – розряд за значенням (місця, часу, причини, мети, умови, допусту, способу дії, міри й ступеня), морфологізована чи неморфологізована, поширена чи непоширена і спосіб вираження.

Вказуючи спосіб вираження членів речення, зазначаємо частину мови і граматичні значення:

- для *іменника* – відмінок і число, наявність прийменника;
- для *прикметника* – рід, число, відмінок;
- для *займенника* – розряд за значенням, рід (якщо є), відмінок, число (якщо є), наявність прийменника;
- для *числівника* – відмінок, число (якщо є), рід (якщо є);
- для *дієслова* – форма (інфінітив, особова форма, родова форма, дієприслівник, дієприкметник). Якщо це особова форма, то вказуємо особу, число, час (для дійсного способу), спосіб; якщо родова – рід, число, час (для дійсного способу), спосіб; якщо дієприкметник – відмінок, число, рід.